

Skupina II

Koncepce individuálních projektů národních ve vazbě na priority stanovené OPVK

Prioritní osa 4 – Systémový rámec celoživotního učení

Oblast podpory 4.1 – Systémový rámec počátečního vzdělávání

Ve strategii stanovené OPVK jsou uvedeny tyto základní priority:

- 1) Vytvoření podmínek pro dokončení kurikulární reformy
- 2) Systematické vytváření podmínek pro uplatnění rovných příležitostí ve vzdělávání
- 3) Zlepšení celkového klimatu ve školách a školských zařízeních
- 4) Podpora evaluačních a autoevaluačních mechanismů ve vzdělávacím systému
- 5) Vytvoření systémového rámce dalšího vzdělávání učitelů

Uvedené priority jsou dále konkretizovány formou 16 podporovaných aktivit. Tyto aktivity předurčují charakter a zaměření individuálních projektů národních, na které je celkem v této oblasti podpory alokováno cca 2,4 mld Kč. Alokací finančních zdrojů pro jednotlivé projekty lze dále vyjádřit větší či menší podporu jednotlivým aktivitám a přidat tak důraz na některé z výše uvedených priorit.

Ad 1) Vytvoření podmínek pro dokončení kurikulární reformy

V České republice probíhá rozsáhlá kurikulární reforma, která se týká téměř celého počátečního vzdělávání, od předškolního až po středoškolské. Aby tato reforma neproběhla pouze formálně, **musí být podpořena ve všech fázích**, k čemuž chceme využít v podstatné míře prostředků OPVK. Hlavním smyslem reformy jsou **hluboké inovativní změny v kurikulu** škol, a to jak změny samotného obsahu vzdělávání, tak zejména změny v přístupech učitelů.

Inovace v kurikulu musí být především doprovázeny **podporou učitelů**. Té je možné dosáhnout jednak jejich **masivním dalším vzděláváním** a **jednak širokou nabídkou metodických postupů**, které by mohli využívat k realizaci inovací ve školách. Metodické postupy je přitom třeba důsledně odvozovat z praxe škol – předpokládáme, že většina vznikne **řízeně na pilotních vzorcích škol**, další vzniknou na základě využití zkušeností těch učitelů, kteří již dnes dokáží pracovat s vysokou mírou inovací ve vlastním vyučovacím procesu. Podpora učitele musí směřovat k tomu, aby se s reformními koncepty ztotožnil, aby měl k dispozici dostatek návodů, jak změny ve výuce provádět a aby měl možnost efektivně využívat poradenství a individuální pomoc.

Plánované systémové projekty jsou zaměřeny **především na práci s klíčovými kompetencemi ve výuce, na metody práce, které vedou k rozvoji těchto klíčových kompetencí, na implementaci nových kurikulárních dokumentů do praxe škol, na inovace školních vzdělávacích programů a práci s nimi, na nové dovednosti učitelů**

konstruovat a plánovat svůj vlastní obsah výuky. U středních škol pak také na pomoc s vytvářením školních vzdělávacích programů.

Významnou slabinou dosavadního průběhu kurikulární reformy byla také **nedostatečná informační podpora**, a to nejen směrem k učitelům a školám, ale především směrem k široké veřejnosti. Další programovací období je šancí, jak tento nedostatek napravit, proto by měly všechny projekty počítat i s aktivitami směřujícími k intenzivní propagaci reformy. Nejde zde přitom o samoučelnou reklamu – jediné tehdy, když bude vytvořena dostatečná poptávka po reformních krocích ze strany rodičovské veřejnosti, vznikne i dostatečně účinný tlak na školy a učitele, aby reforma neprobíhala pouze na papíře popsaném školním vzdělávacím programem, ale i ve skutečném dění ve třídách.

Pro podporu kurikulární reformy byly již realizovány některé projekty v minulém programovacím období. V některých případech je velmi žádoucí zajistit projekty pokračovací, které budou moci na dosavadní činnosti navázat.

Ad 2) Systematické vytváření podmínek pro uplatnění rovných příležitostí ve vzdělávání

Zajištění rovných příležitostí pro všechny, kdo do vzdělávacího systému vstupují a kdo jej využívají, je velmi důležité z hlediska individuálních potřeb jednotlivců i z hlediska výkonnosti celého vzdělávacího systému. **Projekty by měly směřovat k podpoře těch, kteří jsou jakýmkoli způsobem znevýhodněni, ať už jde o znevýhodnění zdravotní nebo sociální.** Na problém velmi silné závislosti výsledků vzdělávání a sociálního zázemí žáků upozorňují opakovaně i **výsledky mezinárodního průzkumu PISA** a tento problém bývá uváděn jako významné negativum českého vzdělávacího systému.

Pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami již existuje rozsáhlý podpůrný systém zakotvený v právních předpisech i v praxi škol a školských zařízeních. Další rozvíjení tohoto systému je nicméně velmi žádoucí a je třeba se zaměřit především na pomoc učitelům směřující k rozvíjení a vytváření jejich dovedností pracovat vysoce individualizovaným způsobem se znevýhodněnými žáky. K tomu účelu bychom se měli zaměřit na další rozvoj **poradenství přímo ve školách a na posílení této problematiky v dalším vzdělávání učitelů.**

Jako klíčové se jeví dále zaměření na **budování systému včasné péče o děti ze sociokulturně znevýhodněného prostředí.**

Ad 3) Zlepšení celkového klimatu ve školách a školských zařízeních

Klima ve škole je jedním z **rozhodujících faktorů podmiňujících kvalitní procesy učení.** V této oblasti bylo minulých letech mnoho uděláno, školy se postupně proměňují v instituce s příznivým klimatem, mnoho z nich se zapojuje do programů typu „Zdravá škola“. Přesto je tato problematika velmi aktuální, především v souvislosti s výskytem různých sociálně patologických jevů. Školy musí povinně zpracovávat své preventivní programy, realizují mnoho nejrůznějších preventivních aktivit, ale v celé vzdělávací soustavě je v tomto směru jen velmi málo systémových prvků.

Ad 4) Podpora evaluačních a autoevaluačních mechanismů ve vzdělávacím systému

Na vzdělávací systém, a to nejen u nás, je vytvářen stále větší společenský tlak ve smyslu přípravy „nových absolventů“. Těch, kteří budou především flexibilní, kreativní, iniciativní a adaptabilní. To je důvod, proč kvalita a efektivita vzdělávání začínají být považovány za jednu z nejvyšších priorit společnosti. Logicky tedy dochází k proměně paradigmatu centrálně a direktivně řízených vzdělávacích procesů k jejich autonomnímu chování a jednání. **Autonomní projevy vyžadují pro vlastní další efektivní rozvoj zpětnou vazbu v podobě různých forem a metod evaluačních procesů, které dosud neměly v České republice potřebnou tradici a ani systémovou podporu.**

Pomocí projektů OPVK chceme přispět ke zvýšení kvality vzdělávání také inovacemi v oblasti evaluace vzdělávacích procesů, a to jak **na úrovni škol, tak na úrovni žáků**. V první řadě chceme jako významnou inovaci podpořit **procesy vlastního hodnocení škol**, které se sice začaly do škol zavádět, ale k jejich skutečnému využití směřujícímu ke zvýšení kvality práce škol je potřebná metodická podpora. Chceme **připravit a nastartovat centrálně řízené evaluační procesy na konci středoškolského studia v podobě maturitní zkoušky a jednotné závěrečné zkoušky a všem školám poskytnout nabídku pestré palety evaluačních nástrojů. Kromě toho počítáme s různými formami evaluačních šetření, která by pomohla vyhodnocovat výkonnost celé vzdělávací soustavy. Také regiony budou moci přistoupit ke konstrukci vlastních evaluačních systémů a zapojit do nich i evaluaci ze strany zřizovatele škol.**

Cílem našeho koncepčního záměru je podpora vlastní sebereflexe škol jako efektivního prostředku řízení v decentralizovaném systému a provázání autoevaluace a externí evaluace (a sice v diskusi se školami, zřizovateli a ČŠI). Chceme docílit, aby autoevaluace nebyla převážně chápána jako administrativní požadavek shora, ale jako nezbytná kontinuální součást zkvalitňování práce školy. K tomu je třeba poskytnout maximální systémovou podporu pro práci škol (v podobě nabídky ověřených evaluačních nástrojů, poradenství, systematického vzdělávání v oblasti autoevaluace), aby se prostřednictvím vnitřní proměny staly učícími se organizacemi poskytujícími co nejkvalitnější podporu učení žáků.

Nová koncepce **závěrečné zkoušky** má vést ke zvýšení kvality zkoušky, ke sjednocení obsahu závěrečné zkoušky v oboru a mezi školami, přiblížit ji potřebám praxe, zvýšit prestiž absolventů učebních oborů a jejich lepší uplatnitelnost na trhu práce. Závěrečná zkouška je založená na jednotném zadání, které pro obor vzdělání vytváří expertní tým složený ze zástupců škol, zaměstnavatelů a odborníků ve vzdělávání. Tvorba jednotných zadání musí být provázána s průběhem kurikulární reformy a s vývojem kvalifikací. Obsah jednotných vzdělání je třeba vytvářet ve vazbě na rámcové vzdělávací programy a škole ponechat prostor pro ověřování specializace vztahující se ke školnímu vzdělávacímu programu (školní část závěrečné zkoušky). Pro začleňování požadavků zaměstnavatelů do obsahu závěrečných zkoušek a tedy i do obsahu vzdělávání v příslušném oboru vzdělání je nutné rovněž sledovat vazbu na kvalifikační standardy Národní soustavy kvalifikací.

Významně umožní zajistit jeden z potřebných předpokladů efektivního zvyšování kvality škol seriózními prostředky, a to na základě zvnitřnění vlastní motivace aktérů evaluačních procesů.

Ad 5) Vytvoření systémového rámce dalšího vzdělávání učitelů

DVPP v ČR zaostalo za kurikulární reformou, je nekoncepční, má nedostatečně zajištěnou kvalitu, nemá definovány standardy vzdělávací instituce, vzdělávacího programu, lektora. Jeho poskytování je nahodilé, nesystematické a nepřehledné. V nabídce akreditovaných programů MŠMT je v současné době seznam šestnácti tisíc programů v abecedním pořádku bez vzájemné souvislosti. MŠMT nemá vytvořený žádný stimul k podpoře vládních priorit v DVPP. Jelikož nejsou stanoveny standardy a není legislativně ukotvena povinnost vnitřního hodnocení vzdělavatelů, není prakticky možné hodnotit jeho kvalitu a tím i efektivitu vynaložených státních finančních prostředků. Nabídka pěti studií k výkonu specializovaných činností v rámci kariérního růstu pedagogických pracovníků je velmi úzká a specifická. DVPP postrádá soustavnou systematickou analýzu, která by přinášela poznatky kvalitativní i kvantitativní povahy.

Jedním z hlavních cílů Dlouhodobého záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky 2007 je vytvořit účinný systém DVPP, podporující inovace ve vzdělávání a zvýšení profesionality vzdělavatelů. Projektový záměr přímo podporuje dokument Evropské komise ze srpna 2007 Zlepšování kvality vzdělávání učitelů v Evropě.

Jediným efektivním řešením výše uvedených nedostatků DVPP a splněním požadavků Dlouhodobého záměru je řešení systémové, tzn. vytvoření a realizace systému DVPP jako celku.

Pro účely vytvoření efektivního systémového rámce navrhujeme realizovat projekt „System DVPP“

Oblast podpory 4.3. – Systémový rámec dalšího vzdělávání

Jak je uvedeno v analytické části Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost (dále Operační program či OP VK), systémový rámec dalšího vzdělávání nebyl v České republice dosud vybudován. **Vytvoření národní politiky dalšího vzdělávání** je proto jedním ze záměrů v této oblasti. Na základě provedené komparace ukazatelů dalšího vzdělávání v rámci zemí Evropské unie je poukázáno na deficity v rozvoji oblasti dalšího vzdělávání v naší zemi. V ČR je s ohledem na uvedené srovnání aktuální **podíl účasti dospělé populace na dalším vzdělávání nízký** - 6.3 % (EUROSTAT). Dle Lisabonské strategie bylo ovšem členským zemím EU doporučeno přijmout taková opatření, jejichž prostřednictvím by se účast dospělých (25-64 let) na dalším vzdělávání měla výrazně zvýšit: do roku 2010 by mělo být dosaženo míry účasti 12.5 %. Operační program upozorňuje – mimo jiné – na následující příčiny nedostatečné účasti populace na dalším vzdělávání: nedostatečná podpora dalšího vzdělávání z veřejných zdrojů; nízká motivace k dalšímu vzdělávání (stran zaměstnavatelů a taktéž samotných obyvatel¹); nedostatečná nabídka dalšího vzdělávání. Dále je zmíněno chybějící zakotvení odpovědnosti všech zainteresovaných aktérů (vč. sociálních partnerů); finanční a nefinanční pobídky rozvoje dalšího vzdělávání; zjišťování kvality a certifikace dalšího vzdělávání. Je zmíněn odkaz na nezbytnost zahrnout do této oblasti též *neformální vzdělávání* (a informální učení), které nemusí vést k ucelenému stupni vzdělání. Závěry analýzy vymezují slabé stránky současného nastavení v této oblasti, k nimž patří

¹ Přičemž nežájem obyvatel ČR o další vzdělávání je jednou z hrozeb, které je vzdělávací systém ČR nucen čelit. (OP VK, str. 42)

nedostatečná účast populace na dalším vzdělávání; neexistence komplexního systému uznávání neformálního vzdělávání; neexistence informačních a poradenských služeb v rámci dalšího vzdělávání a nedostatečná nabídka dalšího vzdělávání. Navýšení výdajů na (nejen) další vzdělávání je jednou z výzev, před nimiž česká vzdělávací soustava stojí (SWOT analýza). Rovněž tak zvýšení otevřenosti a prostupnosti vzdělávacího systému (přizpůsobení vzdělávacích cest individuálním potřebám). Vytvoření komplexního systému celoživotního učení a propojení počátečního a dalšího vzdělávání patří k identifikovaným výzvám, jimž vzdělávací systém čelí. Zvýšení motivace k dalšímu vzdělávání, podpora nabídky a poptávky dalšího vzdělávání, rozvoj dalšího vzdělávání, včetně propojení jednotlivých částí systému celoživotního učení, jsou definovanými komponentami specifických cílů k naplnění globálního cíle OP VK.

Z výše uvedených oblastí pak vychází strategie plánovaných individuálních národních projektů, jež budou odborem vzdělávací soustavy a dalšího vzdělávání realizovány v rámci oblastí podpory: Podpora nabídky dalšího vzdělávání a Systémový rámec dalšího vzdělávání.